

Uluslararası Futbol Federasyonları Birliği (FIFA-1904)

Futbolun tarihsel gelişimi ve FIFA.

Pascal Boniface, futbolun küreselleşmenin son evresi olduğunu belirtmektedir. “Günümüzde futboldan daha küresel bir olgu” olmadığı gibi “yeryüzünde futbolun fethine direnmek isteyip de direnebilmiş küçücük bir alan bile yoktur.” Alfred Wahl’a göre ise “Futbol, yaygın düşüncenin tersine, toplumun büyük sorunlarının dışında kalan kurtarılmış bir bölge değildir. Aksine, büyük ekonomik çıkarlar, ideolojik çarpışmalar, ulusal ve uluslararası politikalarla şekillenen alanlardan biridir. Futbol çağımızın sorunlarının aynasıdır.” Çağımızın sorunlarının aynası futbolu, başka bir ifadeyle bu küresel imparatorluğu XX. yüzyılın başından beri yöneten kurum ise FIFA’dır.

Öncelikle, Dirim Özgür Özkan’ın vurguladığı gibi futbolun “aslen moderniteye ait bir mefhum” olduğunu belirtmek gerekir. Futbolun günümüzdeki formasyonuna İngiltere’de kavuşması ve bu haliyle dünyaya yayılması, futbolun beşiğinin aynı zamanda Sanayi Devrimi’ni gerçekleştiren ülke olması rastlantı değildir. Bununla birlikte tarihsel kayıtlar, top oyunlarının en eski çağlardan itibaren Kolomb öncesi Amerika’dan Çin’e, firavunların Mısır’ından Eskimolara kadar dünyanın farklı yerlerinde birbirinden bağımsız bir şekilde oynandığını göstermektedir. Bu bölgelerdeki költ kökenli eski top oyunlarından tamamen bağımsız olarak Avrupa’da da benzer oyunlar ortaya çıktı. Ayrıca bu tür oyunlar sadece oyun olsun diye oynanan bağımsız birer etkinlik değil, aynı zamanda dinî işlevi yerine getiren oyunlardı. Buradan hareketle futbolun ilk olarak nerede, ne zaman ve kimler tarafından oynandığını kesin olarak tespit etmek zordur. Ayrıca futbolun ortaya çıkışının insanlık tarihinin gelişim sürecinde oldukça eskiye dayandığı ve dünyanın hemen her tarafında yüzlerce yıldır kitlelerin ilgisini çektiği bilinen bir gerçektir. Burada göz ardı edilmemesi gereken nokta, futbolun oynanmaya başladığı günden XIX. yüzyıla, yani belirli kurallar çerçevesine oturtulduğu döneme kadar sert bir kavga dövüş olduğudur. Bu süreçte kitlelerin futbola bu ilgisi, kaçınılmaz bir şekilde iktidar sahiplerinin de dikkatinden kaçmadı. Avrupa futbolunun prototipinin Fransa ve İngiltere’de ortaya çıktığı Ortaçağda feodal egemenler, özellikle toplumsal sınıfların alt katmanlarının büyük ilgi gösterdiği bu oyuna, kitlelerin gerilimini gidermesinden hareketle, iktidarlar olumsuz yaklaşmadı. Ancak futbolun her geçen gün eğitilmiş kişileri de içine alacak bir şekilde kitleselleşmesi, iktidar sahiplerinin bu oyuna bakışını değiştirdi ve muktedirler futbola araşsal yaklaşıma başladı. Futbol oynarken ortaya çıkan kargaşalar, güvenlik sorunları, kitlenin futbol oynamayı bahane ederek ayaklanması, futbolun “birçok kötülüğe yol açması” ve özellikle savunma ve savaş hazırlıklarını olumsuz etkilemesi, kısaca “savaşması gerekenlerin afyonu haline gelmesi”, dönem dönem bu oyunun yasaklanmasına neden oldu. Elbette bütün bunlar futbola olan ilgiyi azaltmadı. Hatta “XVII. Ve XVIII. yüzyıllarda futbolun siyasî amaçlara alet edilmesi pek karakteristikti. Bir kasaba halkının siyasi bir protestoda bulunmak, özellikle de nefret edilen ‘çitle çevirme’yi protesto etmek için toplanmasının en kolay yolu bir futbol maçı düzenlemektir.”

Stemmler’in vurguladığı gibi kitlelerin oynadığı bu oyunda/futbolda uzun süre bir gelişme yaşanmaması, yalnızca oyun biçimiyle ilgiliydi; “yoksa futbol hızla yayılmış ve saygınlığını sürekli artırmıştı.” Futbol, sosyo-ekonomik ve kültürel hayattan bağımsız değildir. Horak ve Reiter’in ifadesiyle futbol, “politikanın damgasını vurduğu, toplumsal olarak biçimlenen bir spor olmuştur daima.” Bu bağlamda Sanayi Devrimi futbola büyük bir darbe vurdu. Sanayi Devrimi’yle zamanın ve mekânın yeniden düzenlenmesi, kapitalist sistemin başlangıçta işçilere uzun süreli bir çalışma saati dayatması, işçilere boş vakit bırakmaması ve yeni oluşan sanayi kent ve mahallelerinde işçilerin boş vakitlerinde

eğlenebileceği bir alanın olmaması, futbolun büyük bir darbe yemesine neden oldu. Bunun dışında futbol, XVIII. yüzyılın ortalarından XIX. yüzyılın ilk yıllarına kadar üniversitelerde, kentlerde ve taşrada da çok kan kaybetti. Bu gelişmelere rağmen futbol, özel okulları terk etmedi ve hatta aşağıda ele alacağımız gibi modern futbolun temelleri bu okullarda atıldı. Stemmler'in ifadesiyle, "Burada toplumsal bir paradoksla karşı karşıyayız. Futbol hayatta kalmasını ve yeniden canlanmasını, futbolu öteden beri avama özgü diye reddeden soyluların ve mülk sahibi burjuvaların evlatlarına borçludur." Özellikle kolej müdürlerinin giderek futbolun oyuncuların kişilikleri ve disiplinleri üzerinde olumlu etkiler bıraktığını ve düzensiz oynansa bile takım ruhunu oluşturan sadakat, fedakârlık, disiplin ve işbirliği gibi kişilik özelliklerinin gelişmesine yardımcı olmasını gözlemlemesi ve bağlı olarak futbolu desteklemesi, bu okullarda futbol kültürünün gelişmesini sağladı. Ancak, yukarıda belirtildiği gibi XIX. yüzyılın ortalarına kadar bu kolejlerdeki futbolun dağınık, belirli bir biçimi ve yazılı olmayan kurallarla sürdürülmesi, futbolda birtakım reformların yapılmasını da kaçınılmaz hale getirdi. Futbolda birtakım reformların kaçınılmazlığını gündeme getiren unsurlardan biri de yukarıda belirttiğimiz gibi futbolun aslında moderniteye ait bir mefhum ve modernitenin kurallarla ilişkisi olması, kapitalist sistemin rasyonelleşmeyi gerekli kılmasıydı. Bu bağlamda futbolun hayatta kalmasını ve canlanmasını sağlayan kolejlerde, 1841 yılından itibaren oyunun bütün taraflarca benimsenerek standart kurallara göre oynanması ilkesi benimsendi ve bu doğrultuda birtakım adımlar atıldı. 1846'da Rugby Schol'un futbol kurallarına dair ilk kitabı yayımlaması diğer okulları da benzer çalışmalara yöneltti. 1848'de "Cambridge Kuralları" adı altında futbol kuralları toplandı ve bu kurallarla Cambridge öğrencileri arasında ilk futbol maçı yapıldı. Elbette bu adımlar, kaçınılmaz bir şekilde futbol oyun kurallarıyla ilgili birtakım ihtilafları da doğurdu. Günümüzdeki futbolla rugby arasındaki farkı ilk kez ortaya koyan bu tartışmalar ve kurallar, bir süre sonra özel okullardan üniversitelere ve 1855'ten itibaren kurulmaya başlayan ilk futbol kulüplerine yansıdı. Bundan sonraki süreçte standart oyun kuralları oluşturma çabaları hızlandı ve 1863'te bazı kulüp yetkilileri, sabit kurallar oluşturarak oyunu kesin bir düzene oturtmak ve bir federasyon kurmak amacıyla Londra'da toplandı. Yapılan tartışmalar sonunda ileride soccer (futbol) ve rugby diye adlandırılacak oyunların yolları kesin olarak ayrıldı ve Football Association/FA (İngiltere Futbol Federasyonu) kuruldu. Bu aynı zamanda bugün bildiğimiz ve anladığımız anlamıyla modern futbolun doğumudur. 1871'de Kral Kupası/İngiltere Federasyon Kupası'nın (FA Cup) düzenlenmesi hem futbol kurallarının standartlaşmasını hızlandırdı hem de oyun tekniğinin tektipleştirilmesine neden oldu. Oyuncu sayısının on bir kişiyle sınırlandırılması, kalecinin topu elle tutması, kalelere üst direklerin konulması, topa kafayla vurma izninin verilmesi, oyunlarda hakemin görev yapması, korner atışlarının yapılması Federasyon Kupası'nın ilk yıllarındaki düzenlemeleri arasındaydı. Futbolcular, bir "amatörlük maddesi"yle, çoğunlukla işçi sınıfından gelen ve meslek olarak, ücret karşılığı spor yapan oyunculardan ayrı tutuldu. Bu amatörlük maddesi temelde işçileri futbol sahasından mümkün olduğunca uzak tutmaya yönelik olsa da 1885'te ücretli oyunculara resmen izin verilmesi, futbolun tekrar halka, işçi sınıfına geri verilmesi anlamına geldi. XIX. yüzyılın son çeyreğinde FA'nın saygınlığı sürekli arttı ve getirdiği oyun kuralları daha fazla kabul gördü. 1870'lerden sonra iyice ivme kazanan üye ve seyirci sayısının yanı sıra FA'nın elde ettiği "hasılat", bunun göstergeleri arasındadır. Nitekim 1871'de federasyona üye kulüp sayısı 50 iken, bu rakam 1888'de 1000'e ulaştı. 1882'de İngiltere, İskoçya, Galler ve İrlanda'nın aralarında yapacakları maçlarda oyun kurallarını standartlaştırmak ve futbol kurallarında gerekli değişiklikleri yapmak amacıyla "The International Football Association Board" (IFAB) kuruldu. IFAB net bir şekilde oyun kurallarının düzenlenmesi ve oyunun gözetilmesi sorumluluğunu yükledi ve bu kuralların uluslararası arenada gözetilmesine büyük bir önem verdi. Futbol kurallarının standartlaşmasına yönelik adımların devam ettiği bu dönemde futbol, dünya çapındaki zafer yürüyüşüne "emperyal antrenman" aracı olarak da çıktı. Başka bir ifadeyle futbolun yayılmasını sağlayanlar, dünyadaki İngiliz ekonomik yayılımının aktörleriydi. Bu bağlamda sanayi ve futbolun

gelişimindeki eşzamanlılık tesadüf değildir; sosyo-ekonomik değişimle futbol arasında sıkı bir ilişki vardır. Stemmler'in vurguladığı gibi sanayileşme sayesinde futbol başka ülkelere ihraç edilebilen bir halk sporuna dönüştü. XIX. yüzyıl sonlarında futbol daha fazla uluslararası bir görünüm kazanmaya başladı. Bunda dönemin hâkim ideolojisi olan milliyetçiliğin yanında futbolun insanları seferber etme ve onlara ortak bir kimliğe ait olma hissini vermesi de etkili oldu. Bu bağlamda yeni bir tutunum ideolojisi olarak milliyetçiliğin her geçen gün etkinliğini artırdığı bir dönemde ortak kimliğin egemen odaklarından biri olan futbol, karşıtını da içinde barındırdı ve pozitif "biz" ile negatif "onlar" biçiminde grup özdeşliğini ortaya çıkardı. Futbolun her geçen gün kitleselleştiği, yayıldığı ve birbiri ardına futbol kulüplerinin kurulduğu böyle bir süreçte, takımlar arasındaki karşılaşmaları kolaylaştıracak ve eşgüdüm sağlayacak organizasyonlara ihtiyaç duyuldu. Bunun sonucunda birçok ülkede futbol federasyonları kurulmaya başladı. Bu durum beraberinde uluslararası karşılaşmaları da organize edecek uluslararası bir kuruluşu gündeme getirdi. Zira, Boniface'ın, E. Renan'dan hareketle dile getirdiği gibi eğer ulusa bağlılık gündelik bir referandumsa uluslararası karşılaşmalar da düzenli olarak doksan dakikalık referandumlar yapılması olanağı veriyordu. Başka bir ifadeyle uluslararası karşılaşmalar ve bu maçlardaki oyuncular, B. Anderson'un ifadesiyle "hayali cemaatler"e ait olanlar arasındaki birlikteliği ve görünürlüğü güçlendirdi. Dolayısıyla, XX. yüzyılın başından itibaren uluslararası maçların her geçen gün daha yaygın ve düzenli olarak yapılmaya başlanması, uluslararası bir kurumun -FIFA'nın- kuruluşunu gündeme getirdi.

"Fédération Internationale de Football Association (FIFA)", Paris'te 21 Mayıs 1904'te Fransa, Belçika, Danimarka, Hollanda, İspanya, İsviçre ve İsveç federasyon temsilcileri tarafından kuruldu. FIFA'nın kuruluşunda yer alan ülkelerin Avrupa ve dünya futbolunu temsil etmenin oldukça uzağında olması ve yukarıda belirttiğimiz IFAB'ın kuruluşunda öncülük oynayan İngiltere'nin tüm ısrarlara rağmen FIFA'nın kuruluşunda yer almaması, önemli bir handikapı. Kuruluşundan iki gün sonra ilk genel kurulunu yapan FIFA'ya, Le Matın gazetesi yazarı ve Fransız Spor Kulüpleri Genel Sekreteri Robert Guérin başkan seçildi. Burada bir parantez açıp Akşar ve Merih'in vurguladığı gibi FIFA'nın kuruluşu, aynı zamanda futbolun futbolculara yabancılaşmasının başlangıcı olduğunu belirtmek gerekir. Zira bundan sonra FIFA ve federasyonların yönetimlerinde futbolcu veya sporcu kökenli yöneticilerin bulunması çok fazla mümkün olmadı. FIFA, uluslararası futbolu kontrol altına alan ilk kuralları belirledi. FIFA'nın kuruluş sözleşmesindeki ilk madde, üye federasyonlarının birbirlerini ülkelerindeki tek meşru federasyon olarak tanıyacaklarına yönelikti. FIFA'nın her ülkede tek bir federasyonu tanıma kararı alması, birbirine bağlı federasyonların kendi ülkelerinde tekel sağlamalarına fırsat verdi ve bundan sonra FIFA'ya bağlı olmadan yabancı kulüplerle karşılaşmak olanaksız hale geldi. Böylece FIFA'ya üye ülkeler FIFA'yı, FIFA da üye ülkeleri meşrulaştırmış oldu. Bunun dışında FIFA'nın aldığı kararlar arasında şunlar vardı: Kulüpler ve oyuncuların aynı anda birden fazla federasyona bağlı olarak oynamasını yasaklaması; bir federasyon tarafından verilen oynama yasağının bütün federasyonlarca tanınması ve bütün oyunların FIFA kurallarına uyularak oynanması. Her ulusal federasyonun yıllık bir aidat ödediği FIFA'nın en büyük amaçlarından biri, büyük ölçekli futbol organizasyonları yapmaktır. Bu bağlamda FIFA, ulusal takımların uluslararası karşılaşmalarını organize etmekte tek yetkili organ olarak tanındı ve bu kurallar "Bulletin Officielle/Resmî Bülten" formatında yayınlandı. Yeri gelmişken Belçika ile Fransa'nın, FIFA otoritesi altında ilk uluslararası resmî maçlarını 1 Mayıs 1904'te oynadığını belirtmekte fayda var.

Merkezi İsviçre'nin Zürih kentinde olan FIFA, futbolun uluslararası bir önem ve saygınlık kazanmasında önemli bir rol oynadı. Bunda FIFA örgütünü oluşturanların futbola ciddî ve disiplinli yaklaşımları oldukça etkiliydi. Akşar ve Merih'e göre, resmî ve ciddî bir kurum görüntüsü veren FIFA, ilk bakışta ulusal federasyonların demokratik iradesine dayanıyor görünse de gerçekte bunlar uluslararası hukuk desteğinden mahrum "meşruiyet açığı" olan kurallardı. FIFA, İsviçre

hukukuna göre kurulmuş bir dernekti ve futbol üzerinde tek otorite olma iddiası, herhangi bir uluslararası hukuk desteğinden yoksundu.

İlk FIFA Başkanı Guérin, yeni futbol federasyonlarının oluşumu ve FIFA'ya yeni üye ülkeler kazanmak ve özellikle İngiltere'nin üyeliği için çok büyük çaba sarf etti. FIFA'nın ikinci kongresi Haziran 1905'te Paris'te yapıldı ve Almanya, Avusturya, İtalya ve Macaristan FIFA'ya üye oldu. FIFA'ya üye ülkeler artık ortak organizasyonların düzenlenmesini istiyordu. Bu noktada İngiltere'nin pozisyonu önemli bir sorun yaratıyordu. FIFA'nın her geçen gün güç ve prestij kazandığı bu sırada İngiliz kulüpleri, İngiliz Federasyonu'nun onayı olmadan, FIFA'ya üye ülke takımlarıyla maçlar yapmak istedi. Bir yandan FIFA'nın kendi üyelerinin İngiliz takımlarıyla maçlar yapmak istemesine izin vermemesi, diğer yandan Fransa ile İngiltere arasındaki çekişmeler, FIFA'nın ilk başkanı Guérin'in 1906'da görevi bırakmasına neden oldu. 1906 seçiminde FIFA'nın yeni başkanı olan İngiliz Daniel Burley Woolfall, FA'dan da edindiği tecrübeyle, futbol kurallarının uluslararası bir standarda kavuşabilmesi için özel bir çaba harcadı. Ayrıca yeni dönemde İngiltere'nin de birliğe katılmasıyla İrlanda, Galler ve İskoçya'da FIFA'ya dahil oldu. Böylece İngiliz ve Kıta Avrupa futbolu daha fazla bütünleştiği gibi, 1906'da Atina'da düzenlenen ilk modern olimpiyatlarda futbolun da yer alması sağlandı. Tüm dünya futbolunu temsil etme iddiasındaki FIFA, bu konudaki çalışmalarını yoğunlaştırdı ve 1910'dan itibaren Güney Afrika (1910), Arjantin ve Şili (1912) ve ABD (1913) FIFA'ya üye oldu. Bu sırada FIFA'nın genişleme süreci I. Dünya Savaşı'yla sekteye uğradı. Üyelerinin bazılarının birbirleriyle savaştığı FIFA'nın durumunu zorlaştıran faktörlerden bir diğeri, Başkan Woolfall'un 1918'de hayatını kaybetmesiydi. 1918-1921 arasını başkansız geçiren FIFA, Aşkar ve Merih'e göre hiçbir özelliği olmayan kağıt üzerinde bir kuruma dönüştü ve FIFA'nın gerçek otoritesinin aslında İngiliz saygınlığından kaynaklandığı ortaya çıktı. Bu sırada FIFA'yı ayakta tutmaya çalışan Hollandalı Genel Sekreter C. A. Wilhelm Hirschmann oldu. Üye ülkeler arasında iletişim sağlayıp FIFA'ya katılımı artırmaya çalışan Hirschmann için en büyük sorun, İtilaf ve İttifak devletlerin iki önemli gücü olan İngiltere ve Almanya'yı bir araya getirmektir. Bir anlamda savaşta ittifaklar, spor sahalarında devam ediyordu. Nitekim bu ittifakların 1924'e kadar sürdüğünü vurgulayan Lanfranchi, Versay'ın galip ve mağluplarının sadece kendi aralarında karşılaşmalar yaptığını, iki gurubun bir araya gelmesi için İsviçre, Hollanda, Finlandiya ve İsveç gibi tarafsız devletlerin uğraştığını belirtmektedir. Yeni dönem, milliyetçiliğin daha sert estiği ve savaşın galip devletlerinin yeni bir dünya dizayn etmeye çalıştığı bir dönemdi. Artık futbol da açık bir şekilde mücadele alanı haline gelmişti. Bu yeni durumu, Clausewitz'in "savaş siyasetin başka araçlarla sürmesidir" cümlesinin, iki savaş arası dönemde "futbol savaşın başka araçlarla sürmesidir." şekline dönüşmesi olarak ele almak mümkündür.

Böyle bir ortamda, 1 Mart 1921'de FIFA başkanlığına seçilen Fransız avukat Jules Rimet, futbolu toplumlar arasındaki anlaşmazlıkları çözebilecek, kitleleri kaynaştıracak bir unsur olarak değerlendirdi. Bu dönemde, 1924 yılında FIFA onayıyla 34 ülkenin katıldığı ilk olimpik turnuva düzenlendi. Rimet'in başkanlık dönemi Türk ulus-devleti açısından da oldukça önemliydi. Kuper'in "futbol asla sadece futbol değildir" ifadesinin karşılığını Türkiye İdman Cemiyeti İttifakı'nın (TİCi) 24 Ağustos 1922'de FIFA'ya üyelik başvurusunda görmek mümkündür. TİCi'nin bu girişimi, Türk ulus-devletinin kurucu kadrosunun futbolun diplomasi açısından öneminin farkında olduğunun bir göstergesidir. Lozan Görüşmelerinin devam ettiği bir sırada FIFA yönetiminin 15 Ocak 1923'te Türkiye'yi geçici üye olarak kabul etmesi ve 21 Mayıs 1923'te bunu onaylaması, futbol üzerinden Türk ulus-devletinin bağımsızlığının onaylanması olarak değerlendirilebilir. Yukarıda belirttiğimiz gibi Rimet, futbolu kitleleri kaynaştıracak bir unsur olarak görüyordu. Farklı kültürlerden gelen, dinlere inanan ve dilleri konuşan insanları bir araya getirmek amacıyla bir organizasyona önem veren FIFA Başkanı, bu amacına 1930'da ulaştı. Fikir babası Rimet'in adının verildiği ilk Dünya Kupası, 1930 yılında Avrupa'dan sadece dört

takımın katıldığı Uruguay'da yapıldı. Dünya Kupası organizasyonu, 1954'e kadar sadece FIFA'ya üye ülke sayısını değil, futbolun popülerliğini de artırdı. Öyle ki İtalya'daki 1934 Dünya Kupası finalinin radyondan canlı olarak yayınlanması, stad dışında izleyici kitlesinin yaratılmasında ilk adım oldu.

II. Dünya Savaşı sonrasında kıtasal futbol kuruluşlarının futbolun gelişimine daha fazla katkıda bulunabileceğine ve Avrupa futbol toplulukları arasındaki birlik ve dayanışmanın geliştirilebileceğine dair düşünce, FIFA'nın 50. kuruluş yılını kutladığı sırada somutlaşmaya başladı. Avrupa'daki futbol otoriteleri, Avrupa futbolu için bir şemsiye kurum oluşturma yolundaki adımlarını hızlandırdı ve 15 Haziran 1954'te Union of European Football Associations/Avrupa Futbol Birliği'ni (UEFA) kurdu. Merkezi İsviçre'nin Nyon kentinde olan UEFA'nın, kurulduktan sonra başta "Avrupa Şampiyon Kulüpler Kupası" olmak üzere çeşitli turnuvalar düzenlemesi, bundan sonraki süreçte zaman zaman FIFA ile gerilimlere yol açtı.

Brezilyalı Joao Havelange'ın 1974'te FIFA başkanlığına seçilmesi, FIFA tarihi açısından yeni bir dönemi başlattı. FIFA tarihinde yüksek bir ticarî anlayışa dayalı bu yeni dönemde Havelange, FIFA'nın bürokratik ağırlıklı yapısını dinamik, girişimci, ticarî fırsat ve ortaklara önem veren bir yapıya dönüştürdü. Başkan seçildiğinde "Ben buraya futbol adına verilen bir oyunu pazarlamaya geldim." diyen Havelange, ticarî ortaklıklar ve sponsorluk antlaşmalarıyla futbolun küreselleşmesini ve FIFA'nın imajının ve gelirlerinin artmasını sağladı. Akşar ve Merih, bu süreci şöyle özetlemektedir: [Havelange], iş dünyası ile stratejik ittifaklar kurdu ve çok başarılı oldu. FIFA gelirleri inanılmaz oranda arttı. Futbol iş dünyasında itibar gördü. Futbol artık sadece sportif değil aynı zamanda finansal bir kompleks haline dönüştü. Bu da futbolu yönetmenin cazibesini çok artırdı. Futbol küresel bir spor olmaya doğru gelişirken bir yandan FIFA üzerindeki Avrupa etkisini de kırmanın yollarını arayan Havelange, diğer yandan televizyonun stratejik öneminin farkına vardı ve spor sektöründeki kilit aktörlerle stratejik ortaklıklar geliştirerek FIFA'yı adeta küresel bir imparatorluğa dönüştürdü. Elbette bütün bu gelişmeler Havelange yönetimine karşı eleştirileri ve suçlamaları da gündeme getirdi. Bu eleştiri ve suçlamaların, Havelange'ın kendisinden sonra FIFA Başkanı seçilmesi için destek verdiği Joseph Sepp Blatter döneminde daha da arttığını ve hatta Blatter'in görevinden uzaklaştırılarak futboldan sekiz yıl men cezası aldığını belirtmek gerekir.

Günümüzde 211 ulusal futbol federasyonunun üye olduğu FIFA, altı kıta konfederasyonundan oluşmaktadır. Kimi araştırmacılar, FIFA'nın bu pozisyonunu dönem dönem 193 üyeye sahip Birleşmiş Milletlerle (BM) karşılaştırmakta ve futbolun uluslararası siyasette görüldüğünden daha etkili, hatta yaptırım gücünün BM'den daha fazla olduğunu dile getirmektedir. FIFA başkanlığı için yapılan seçimlerde 211 üye federasyonunun oy vermesiyle üçte iki oyu alan kişi başkan seçilir ve bundan sonra adi çoğunluk yeterli olur. 24 üyeli icra komitesiyle oyunun kurallarından disiplin sorunlarına kadar futbolun hemen her yönünü kontrol eden FIFA'nın bugüne kadar görev yapan başkanları, Robert Guérin (1904-1906), Daniel Burley Woolfall (1906-1918), Jules Rimet (1921-1954), Radolphe Seeldrayers (1954-1955), Arthur Drewry (1955-196), Stanley Rous (1961-1974), Joao Havelange (1974-1998), Joseph Sepp Blatter (1998-2015), Issa Hyatou (geçici) (2015-2016), Gianni Infantino (2016)'dur.

FIFA'nın Düzenlediği Turnuvalar ise; erkek turnuvaları FIFA Dünya Kupası, FIFA 20 Yaş Altı Dünya Kupası, FIFA 17 Yaş Altı Dünya Kupası, FIFA Konfederasyonlar Kupası, FIFA Kulüpler Dünya Kupası, FIFA Futbol Dünya Kupası, FIFA Plaj Futbolu Dünya Kupası, FIFA Gençler Kupası'dır. Kadın turnuvaları: FIFA Kadınlar Dünya Kupası, FIFA 20 Yaş Altı Kadınlar Dünya Kupası, FIFA 17 Yaş Altı Kadınlar Dünya Kupası, Kadınlar Olimpiyat Futbol Turnuvası, Genç Kızlar Olimpiyat Futbol Oyunları. FIFA'ya bağlı konfederasyonlar ise; Avrupa Futbol Federasyonları Birliği (UEFA), Asya Futbol

Konfederasyonu (AFC), Afrika Futbol Konfederasyonu (CAF), Güney Amerika Futbol Konfederasyonu (CONMEBOL), Kuzey, Orta Amerika ve Karayip Futbol Konfederasyonu (CONCACAF), Okyanusya Futbol Konfederasyonu (OFC).

Coşkun TÜRKAN

KAYNAKÇA

AKŞAR, Tuğrul-MERİH, Kutlu, **Futbol Ekonomisi**, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2006. AKŞAR, Tuğrul-MERİH, Kutlu, **Futbol Yönetimi**, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2008. BONIFACE, Pascal, **Futbol ve Küreselleşme**, çev. İsmail Yerguz, NTV Yayınları, İstanbul, 2007.

DEVECİOĞLU, Sebahattin, **Türkiye Spor Yönetiminde Özerkliğin Ekonomik Boyutu (Türkiye Futbol Federasyonu Örneği)**, T.C. Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2002.

DEVECİOĞLU, Sebahattin, ÇOBAN, Bilal, KARAKAYA, Yunus Emre, "Futbol Yönetimi ve Organizasyonlarının Görünümü", **Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi**, Cilt 5, Sayı 1, 2014, s. 35-48.

ELSNER, Branko, "Teknik, Taktik, Sistem Futbol Oyununun Karakteristiği Üzerine", **Futbol ve Kültür Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler**, (Der. Roman Horak/Wolfgang Reiter/Tanıl Bora), 3. Baskı İletişim Yayınları, İstanbul, 2001, s. 27-37.

GALEANO, Eduardo, **Gölgede ve Güneşte Futbol**, 2. Baskı, çev. Ertuğrul Önalp-M. Necati Kutlu, Can Yayınları, İstanbul, 2006.

HORAK, Roman-REITER, Wolfgang, "Önsöz", **Futbol ve Kültür Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler**, (Der. Roman Horak/Wolfgang Reiter/Tanıl Bora), 3. Baskı İletişim Yayınları, İstanbul, 2001, s. 19-24.

JENNINGS Andrew, **Faul! FIFA'nın Karanlık Yüzü**, çev. Elif Böke, Bilgi Yayınları, Ankara, 2007.

KUPER, Simon, **Futbol Asla Sadece Futbol Değildir**, 2. Baskı, çev. Sinan Gürtunca, İthaki Yayınları, İstanbul, 2003.

LANFRANCHI, Pierre, "1920-1938 Döneminde Avrupa'da Futbol Uluslararası Bir Ağın Gelişmesi", **Futbol ve Kültür Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler**, (Der. Roman Horak/Wolfgang Reiter/Tanıl Bora), 3. Baskı İletişim Yayınları, İstanbul, 2001, s. 263-274.

MARSCHIK, Matthias, "Austro-Faşizm'de İşçi Futbolu", **Futbol ve Kültür Takımlar, Taraftarlar, Endüstri, Efsaneler**, (Der. Roman Horak/Wolfgang Reiter/Tanıl Bora), 3. Baskı İletişim Yayınları, İstanbul, 2001, s. 297-303.

ÖZKAN, Dirim Özgür, "Futbol Kime Ait? Futbolun Popülerliği ve Dünya Kupası", **Cogito**, Sayı 63, 2010, s.182-195.

SAN, Halûk, ÜNSİ, Tefik, VAR, Samim, **Futbol Ansiklopedisi**, Ticaret Postası Matbaası, İstanbul, 1963.

SERT, Mahmut, **Gol Atan Galip, Futbola Sosyolojik Bir Bakış**, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2000.

STEMMLER Theo, **Futbolun Kısa Tarihi**, çev. Necati Aça, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara, 2000.

YURDESİN, Doruk, "18. Yüzyıldaki Arsa İşgallerinden 21. Yüzyıldaki Evsizleştirme Hareketine Değişen Çağ, Değişen Yöntemler ve Futbol", **Cogito**, Sayı 63, 2010, s. 196-203.

WAHL, Alfred, **Ayaktopu Futbolun Öyküsü**, çev. Cem İleri, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2005.

<https://www.futbolekonomi.com/index.php/haberler-makaleler/genel/265-lale-orta/2090-futbol-organizasyonlarnn-tarih-sel-geliimi-ii-fifa-organizasyonlar.html> (Erişim tarihi: 29.08.2023)

29/03/2025 tarihinde

<https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/uluslararasi-futbol-federasyonlari-birligi-fifa-1904/?pdf=6556> adresinden erişilmiştir